

## **Gewikt, gewogen, geweigerd**

*Leerlingenzorg is een verbeterpunt in veel schoolontwikkelingsplannen van onderwijskansenscholen. Lange wachtlijsten voor het speciaal onderwijs en inadequate ambulante begeleiding zijn veelgehoorde klachten van deze scholen. Ook willen (allochtone) ouders vaak niet meewerken aan verwijzingen. Zijn het incidenten, is het een regionaal of structureel probleem? Jacqueline Visser en Fritz Spliethoff deden een beperkt onderzoek onder onderwijskansenscholen. Een gesprek over wat misschien wel eens het topje van een ijsberg zou kunnen zijn.*

Op onderwijskansenscholen zitten als gevolg van de achtergrond van de kinderen, verhoudingsgewijs meer kinderen met leer- en gedragsproblemen dan op reguliere scholen. Verwacht mag worden dat vanuit deze scholen meer leerlingen een beroep doen op ambulante begeleiding en plaatsing binnen het speciaal basisonderwijs (sbo). Misschien is het dan ook begrijpelijk – de vraag is groot, de spoeling dun – dat relatief veel leerlingen van onderwijskansenscholen op een wachtlijst staan voor plaatsing op een school voor sbo. Maar veel leerlingen worden ook geweigerd en blijven noodgedwongen op hun eigen school. En dat terwijl de ambulante begeleiding vaak niet is afgestemd op de problematiek van de onderwijskansenleerling. Vanuit deze geluiden uit de praktijk, die ze tijdens hun werk als adviseurs bij KPC Groep maar al te vaak van scholen horen, hebben Jacqueline Visser en Fritz Spliethoff een kleinschalig onderzoek gedaan. Ze legden de gegevens over de afgelopen drie schooljaren van 32 onderwijskansenscholen verspreid over heel Nederland naast elkaar.

### **Veel verwijzingen**

Het onderzoek bevestigt dat er een groot aantal problemen bestaat rond verwijzingen en ambulante begeleiding. De onderzochte scholen noemen specifieke knelpunten ten aanzien van de plaatsing van hun leerlingen op het speciaal basisonderwijs en de ambulante begeleiding vanuit het samenwerkingsverband, zoals lange wachttijden voor geïndiceerde leerlingen, plaatsingsproblemen voor oudere leerlingen, problemen rond onderzoek en de kwaliteit van de ambulante begeleiding.

Het percentage leerlingen met een beschikking van de pcl (permanente commissie leerlingenzorg) is gemiddeld 1,5 à 2 procent, met individuele uitschieters naar 5 procent of hoger. In de gemiddelden per jaar tekent zich een gestage toename af over de afgelopen drie schooljaren. Sowieso betekent dit dat de gemiddelde onderwijskansenschool meer dan twee keer zoveel leerlingen verwijst dan landelijk gemeten over alle basisscholen (gemiddelde 0,68 procent per basisschool over de afgelopen vier jaren). Bijna alle scholen uit het onderzoek verwijzen leerlingen vanwege leerstoornissen. Ongeveer de helft van de scholen doet dat (ook) vanwege gedragsproblemen.

### **Verborgene wachtlijsten**

Tegelijk met de toename van het aantal verwijzingen, stijgt ook het percentage niet-geplaatste leerlingen met beschikking aanzienlijk. Werden in het schooljaar 2000-2001 nog vrijwel alle leerlingen geplaatst, in 2001-2002 ligt het percentage op 13 en in 2002-2003 rond de 20 procent. Jacqueline Visser: „Gebleken is dat vanaf schooljaar 2001-2002 veel leerlingen met een beschikking werden geweigerd door de 'ontvangende' sbo, met als reden dat er geen plaats was, de problematiek te zwaar was of de leerling te oud (10 jaar of ouder)."

Volgens Visser flatteren deze cijfers mogelijk nog de feitelijke problematiek binnen veel onderwijskansenscholen. Met name veel allochtone ouders weigeren namelijk

mee te werken aan het verwijzingsonderzoek. Van de allochtone leerlingen die wel geïndiceerd zijn, weigert 6 tot 13 procent van de ouders alsnog plaatsing op een sbo. "Ze willen hun kind vaak niet op een 'gekkenschool' plaatsen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat in hun thuisland het onderwijssysteem anders in elkaar zit. Maar een en ander houdt wel in, dat er vrijwel zeker nog veel verborgen wachtlijsten zijn."

### **Topje van ijsberg?**

Wat de ambulante begeleiding betreft melden scholen dat de kwaliteit onvoldoende is toegesneden op de problematiek van onderwijskansen. De aard van de leer- en gedragsproblemen op onderwijskansenscholen blijkt specifiek en complexer dan op reguliere basisscholen. Bovendien zijn de procedures lang en ingewikkeld, waardoor scholen afhaken en niet langer ambulante begeleiding inkopen. 47 procent van de onderzochte scholen ontvangt ambulante begeleiding, variërend van anderhalf tot 20 uur per week.

Het is duidelijk dat wsns nog onvoldoende is ingespeeld op de problematiek binnen onderwijskansenscholen, meent Visser. Bovendien zou het wel eens kunnen zijn, dat de problemen niet exclusief onderwijskansenscholen betreffen, maar evengoed reguliere scholen. "In die zin is er wellicht sprake van het topje van een ijsberg." Breder onderzoek zou dit moeten aantonen

### ***'Wij proberen zo veel mogelijk zelf op te lossen'***

*Wij hebben te weinig geld om het 'verplichte' onderzoek te laten doen voor plaatsing op een sbo. Het samenwerkingsverband heeft een beperkt aantal uren voor diagnostisch en psychologisch onderzoek. Wij hebben de maximale uren gereserveerd: in ons geval 29. Elk onderzoek kost 12 uur. We kunnen dus per schooljaar twee leerlingen laten onderzoeken voor eventuele verwijzing. Voor een school met 100 procent allochtone leerlingen is dit veel te weinig. Voor meer onderzoeken moeten we kijken of een andere school nog uren 'over' heeft. Lukt dat niet, dan kunnen we pas daarna aanspraak maken op de zogenaamde 'vangneturen'; we moeten dan maar afwachten of we die toegewezen krijgen. Wij proberen dus zo veel mogelijk zelf op te lossen.*

Margreeth Jeninga, directeur islamitische basisschool El Habib, Maastricht

### **Oudere leerlingen**

Om een betere afstemming te bewerkstelligen tussen het onderwijskansenbeleid en wsns zou een aantal maatregelen dringend noodzakelijk zijn, vindt Fritz Spliethoff. In ieder geval verdient de problematiek van de oudere leerlingen volgens hem extra aandacht. „Het wsns-beleid op de basisscholen is erop gericht om leerlingen zo lang mogelijk vast te houden. Het kan echter niet zo zijn dat, wanneer blijkt dat een leerling ondanks alle inspanningen niet meer op school begeleid kan worden, zo'n leerling alsnog niet geplaatst kan worden in het speciaal basisonderwijs. Vroegtijdige signalering en dossiervorming door de zorgplatforms is dan ook dringend gewenst." Daarnaast is het volgens Spliethoff zinvol om op landelijk niveau meer aandacht te hebben voor informatieoverdracht naar (met name allochtone) ouders, gezien de weerstand die zij vaak hebben om hun kind naar het speciaal basisonderwijs te laten gaan. Verder zouden samenwerkingsverbanden wsns duidelijk in beeld moeten brengen hoeveel onderzoeken er binnen de verschillende samenwerkingsverbanden worden uitgevoerd, wat de omvang ervan is en welke kosten hiermee gemoeid zijn. Ook standaardisering van onderzoek is dringend gewenst.

### **Vraaggestuurd**

Wat de ambulante begeleiding betreft, is Spliethoff van mening dat deze veel meer vraaggestuurd ingezet zou moeten worden. „De samenwerkingsverbanden zouden zich moeten buigen over de inrichting en de inhoud van de begeleiding: gedragsproblemen, culturele problemen, ouderproblemen. Daarnaast dienen samenwerkingsverbanden zich te bezinnen op het terrein van taalontwikkeling, sensomotorische ontwikkeling, sociaal-emotionele ontwikkeling en logopedie. En ten slotte is herbezinning nodig op de kwaliteit, de effectiviteit, de organisatie, de procedures en de protocollen van de begeleiding.”

De volledige tekst van het onderzoeksverslag 'Verwijzingsproblematiek op onderwijskansscholen; een impressie', samengesteld door Fritz Spliethoff en Jacqueline Visser, is te downloaden vanaf de website van KPC Groep:

[www.kpcgroep.nl](http://www.kpcgroep.nl).